

## Nr 311.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.; given Stockholms slott den 12 maj 1939.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

## GUSTAF.

*Ernst Wigforss.*

---

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1939.*

### Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter:

De allmänna grunderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst återfinnas i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med däri genom kungörelserna den 18 juni 1926 (nr 270), den 14 juni 1928 (nr 210), den 26 juni 1931 (nr 274), den 28 juni 1935 (nr 383), den 12 februari 1937 (nr 45) och den 18 juni 1937 (nr 433) gjorda ändringar. Beträffande dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer äro bestämmelser meddelade i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 275), vilken i vissa delar ändrats genom kungörelserna den 18 juni 1926 (nr 271), den 18 juni 1927 (nr 252), den 18 juni 1937 (nr 432) och den 17 juni 1938 (nr 497). I fråga om dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare å indragningsstat gäller kungörelsen

den 28 juni 1935 (nr 384). Vad angår dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. gäller härom en den 15 juni 1923 utfärdad kungörelse (nr 267) med ändringar genom kungörelserna den 18 juni 1926 (nr 272), den 18 juni 1927 (nr 253), den 22 juni 1932 (nr 303), den 11 december 1936 (nr 630) och den 17 juni 1938 (nr 498).

Förutom till de statens befattningshavare och pensionärer, vilka inbegripas under de nu nämnda kungörelserna, utgå dyrtidstillägg även till åtskilliga andra personalgrupper, bland vilka må nämnas lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter samt föreståndare och lärare vid lantmanna-, lantushålls- och lantbruksskolor.

Genom kungörelse den 26 juni 1933 (nr 425) ha bestämmelser meddelats, vilka innebära avvikelser från de maximibelopp för månad, å vilka dyrtidstillägg enligt 1923 års grunder må utgå. Ifrågavarande maximibelopp fastställdes därvid för nyreglerad avlöning till 700 kronor i månaden (föret 800 kronor) och för oreglerad avlöning till 600 kronor i månaden (föret 650 kronor). Vad sålunda föreskrivits gäller enligt kungörelsen den 17 juni 1938 (nr 495) jämväl för innevarande budgetår.

I årets statsverksproposition beräknades, i avbidan på särskild proposition i ämnet, anslag till dyrtidstillägg under de olika huvudtitlarna. Anslagen beräknades härvid med utgångspunkt från gällande dyrtidstilläggsgrunder och de procenttal, som tillämpas vid en levnadskostnadsindex av 168. Jag anhaller att nu få för slutlig prövning anmäla frågorna om dyrtidstillägg under nästkommande budgetår.

### *Tjänstemän.*

Under budgetåret 1939/40 skall dyrtidstillägg icke utgå till befattningshavare, som bliva underkastade civila eller militära avlöningsreglementet, ej heller till tjänstemän, för vilka av Kungl. Maj:t i anslutning till berörda reglementen utfärdade avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie personal erhålla tillämpning. Detsamma gäller de kommunanställda lärare m. fl., för vilka de i propositionen nr 176 år 1939 föreslagna provisoriska avlöningsbestämmelserna komma att gälla.

Vad beträffar arvodestagare har i förslag, som i olika sammanhang förelagts årets riksdag, förordats en reglering av vissa nu utgående arvodesbelopp, som för närvarande äro förenade med dyrtidstillägg. Å sålunda omreglerade arvoden skall dyrtidstillägg icke utgå.

Dyrtidstillägg torde däremot fortfarande böra beredas de befattningshavare, som icke beröras av löneregleringen, däri inbegripet även dem som förklara sig icke vilja övergå på ny stat. Vidare bör som regel dyrtidstillägg alltjämt utgå å arvoden, fastställda av Kungl. Maj:t, som icke nu regleras och vilka hittills varit förenade med dylikt tillägg.

Det genom propositionen nr 245 för årets riksdag framlagda förslaget till militärt avlöningsreglemente skall icke gälla beställningshavare å övergångsstat vid försvarsväsendet. Emellertid skall enligt nämnda proposition å övergångsstat tvångsvis överförd personal under tjänstgöring få sin ersättning

grundad på det nya avlöningsreglementet. I den mån på dylikt sätt bestämd ersättning ej utgår, bör den å övergångsstat överförda personalen alltjämt äga rätt till dyrtidstillägg.

För dyrtidstillägg, som i enlighet med det anförda skall utgå under nästa budgetår, böra nu gällande grunder erhålla fortsatt tillämpning, dock med de jämkningar som i det följande angivas.

Om procentuellt dyrtidstillägg ifrågakommer samtidigt med rörligt tillägg enligt de nya avlöningsbestämmelserna, synes det procentuella dyrtidstillägget böra begränsas till ett belopp, som ökat dels med den del av lönen enligt nämnda avlöningsbestämmelser, vilken utgör inräknat dyrtidstillägg, dels ock — i vederbörlig mån — med det rörliga tillägget i stort sett motsvarar det procentuella dyrtidstillägg, vilket skulle hava utgått enligt gällande bestämmelser om icke löneregleringen genomförts. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att härom meddela närmare föreskrifter.

Föreskrift torde vidare böra meddelas därom, att förhöjning av dyrtidstillägget icke må åtnjutas för barn, för vilket barntillägg övergångsvis utgår enligt särskilda i anslutning till löneregleringen meddelade bestämmelser. Dessutom bör i fråga om befattningshavare, som vid löneregleringen förklarar sig vilja kvarstå på äldre lönestat, göras den begränsningen i fråga om rätt till förhöjning av dyrtidstillägget, att förhöjningen må åtnjutas endast för barn, för vilket befattningshavaren varit berättigad därtill under andra kalenderkvartalet 1939.

#### *Tjänstepensionärer.*

Å tjänstepensioner bör dyrtidstillägg utgå i den omfattning, som nu gäller. Beträffande grunderna torde följande jämkningar böra vidtagas.

I propositionen nr 292 har för årets riksdag framlagts förslag angående bland annat rätt till uppskjuten tjänstepension för vissa professorer vid konsthögskolan och vissa tjänstemän vid konjunkturinstitutet. Såsom i propositionen framhållits bör — i likhet med vad som gäller beträffande uppskjuten livränta enligt civila tjänstepensionsreglementet — dyrtidstillägg icke utgå å sådan uppskjuten tjänstepension.

Vidare bör jämväl beträffande dyrtidstillägg å tjänstepension gälla, att förhöjning därav icke må åtnjutas för barn, för vilket barntillägg övergångsvis utgår enligt särskilda i anslutning till löneregleringen meddelade bestämmelser.

Slutligen bör vid sammanträffande av dyrtidstillägg å tjänstepension och rörligt tillägg en begränsning av dyrtidstillägget ske huvudsakligen enligt samma principer, som skola tillämpas för det fall att dyrtidstillägg å arvodes- eller lönebelopp ifrågakommer samtidigt med rörligt tillägg.

#### *Familjepensionärer.*

Beträffande dyrtidstillägg å familjepensionerna må framhållas följande.

Genom propositionen nr 186 har för årets riksdag framlagts förslag angående överenskommelser med bland andra universitetets i Uppsala pen-

sionsinrättning för tjänstemäns änkor och barn och pensionsinrättningen för änkor och barn efter befattningshavare vid universitetet i Lund om övertagande av dessa pensionsinrättningars rörelse. Enligt överenskommelserna skall dyrtidstillägg ej utgå till pensionsberättigade efter delägare i någon av pensionsinrättningarna, som redan före övertagandet på grund av befattning utom universitetet blivit underkastad allmänna familjepensionsreglementet. Ej heller skall dyrtidstillägg å pension från Lunds universitets änke- och pupillkassa utgå till pensionsberättigade efter sådan delägare i pensionsinrättningen i Lund, som vid övertagandet kvarstår i universitetets tjänst. Såsom i propositionen framhållits böra ej heller efterlevande till befattningshavare, som framdeles, trots allmänna familjepensionsreglementets tillämplighet å dem, vinna inträde i Lunds universitets änke- och pupillkassa, åtnjuta dyrtidstillägg å pension från nämnda kassa. Även i vissa andra fall (exempelvis med avseende å befattningshavare, vilka varit skyldiga att inträda både i marinens familjepensionskassa och i lotsverkets enskilda pensionskassa) bör rätten till dyrtidstillägg på motsvarande sätt begränsas.

I den i dag beslutade propositionen angående förbättring av vissa äldre tjänste- och familjepensioner har framlagts förslag, enligt vilket nuvarande dyrtidstillägg å vissa äldre familjepensioner skall utbytas mot ett procentuellt tillägg. Beträffande den närmare innebörden av detta förslag torde få hänvisas till nämnda proposition. Här må allenast påpekas, att det procentuella tillägget avses skola beräknas huvudsakligen enligt de grunder, som gälla för rörlig del enligt allmänna familjepensionsreglementet.

Vid sammanträffande av dyrtidstillägg eller procentuellt tillägg å familjepension med rörligt tillägg enligt de nya avlöningsbestämmelserna torde i huvudsak motsvarande principer böra tillämpas som för det fall att dyrtidstillägg å arvodes- eller lönebelopp ifrågakommer samtidigt med rörligt tillägg.

I övrigt torde ändring icke böra vidtagas i gällande bestämmelser om dyrtidstillägg å familjepensioner.

#### *Kostnadsberäkningar m. m.*

Utgifterna för dyrtidstillägg böra under nästa budgetår bestridas beträffande befattningshavare och pensionärer vid de affärsdrivande verken eller vid av dessa övertagna företag eller inrättningar från de medel, av vilka verkets utgifter i övrigt bestridas. I fråga om andra befattningshavare och pensionärer bör utgiften för dyrtidstillägget avföras å de anslag å riksstaten, som äro avsedda för dyrtidstilläggs täckande.

I statsverkspropositionen beräknades under åttonde huvudtiteln till dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter ett anslag av 21.5 milj. kronor. Beloppet var avvägt med hänsyn till att bidragsanslagen under samma huvudtitel till ifrågavarande lärares löner beräknats efter de nu gällande avlöningsbestämmelserna. I propositionen nr 252 år 1939, där slutligt förslag angående bidragsanslagen till lönerna framlagts, ha emellertid dessa anslag uppräknats med hänsyn till de provisoriska

avlöningsbestämmelser för vissa kommunanställda lärare, som för budgetåret 1939/40 föreslagits i propositionen nr 176 år 1939. En minskning av dyrtidstilläggsanslaget bör därför äga rum. I fråga härom har särskild utredning verkställt, varvid yttranden avgivits av bland andra riksräkenskapsverket. Nämda ämbetsverk har därvid, med hänsyn till den inträdande minskningen av utgifterna för dyrtidstillägg åt förevarande lärare, föreslagit, att den nuvarande anordningen med förskott å dyrtidstillägget bringas att upphöra. I så fall skulle utgifterna å dyrtidstilläggsanslaget för budgetåret 1939/40 endast komma att avse å budgetåret 1938/39 belöpande dyrtidstilläggsbelopp, vilka skola utanordnas i samband med slutrekvisitioner under början av nästkommande budgetår, samt kostnader för dyrtidstillägg åt lärare vid privatskolor m. fl. Riksräkenskapsverket har under angivna förutsättning beräknat medelsbehovet å dyrtidstilläggsanslaget för nästa budgetår till 2,500,000 kronor.

För min del tillstyrker jag, att anordningen med förskott å dyrtidstillägg avvecklas inom de grenar av det statsunderstödda skolväsendet, som beröras av de föreslagna provisoriska avlöningsbestämmelserna. Förevarande anslag torde böra upptagas till det av riksräkenskapsverket föreslagna beloppet, 2,500,000 kronor.

Ändring av de i statsverkspropositionen gjorda anslagsberäkningarna bör vidare ske beträffande anslagen under elfte huvudtiteln till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. och till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare, vilka två anslag i statsverkspropositionen beräknats till 2,650,000 kronor respektive 1,250,000 kronor. Det av mig förordade förslaget till förbättring av vissa äldre familjepensioner innebär enligt föreliggande utredning — under förutsättning att, såsom jag vill förordade, det procentuella tillägget bestrides av anslag till dyrtidstillägg — en minskning av belastningen å ifrågavarande två dyrtidstilläggsanslag med något mer än 800,000 kronor respektive omkring 375,000 kronor. Jag förordar därför, att anslagen upptagas till 1,850,000 kronor respektive 875,000 kronor.

I övrigt torde anledning att frångå de i statsverkspropositionen beräknade anslagsbeloppen icke föreligga.

Utgifterna för dyrtidstillägg m. m. under nästa budgetår, i den mån särskilda anslag för deras bestridande erfordras, kunna således beräknas enligt följande sammanställning:

under andra huvudtiteln .....	kronor	580,000
» tredje » .....	»	14,400
» fjärde » .....	»	800,000
» femte » .....	»	1,400,000
» sjätte » .....	»	45,000
» sjunde » .....	»	120,000
» åttonde » .....		
a) befattningshavare i statens tjänst .....	»	800,000
b) befattningshavare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter .....	»	2,500,000

under nionde huvudtiteln .....	kronor	585,000
» tionde » .....	»	12,000
» elfte » .....	»	11,425,000
» trettonde » .....	»	9,800
Summa kronor		18,291,200.

*Hemställen.*

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* medgiva, att dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1939/40 må i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående förordade grunder utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t;

*dels* besluta, att utgifterna för dyrtidstillägg skola bestridas beträffande befattningshavare och pensionärer vid de affärsdrivande verken eller vid av dessa övertagna företag eller inrättningar från de medel, av vilka verkets utgifter i övrigt bestridas;

*dels* till *Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst* å driftbudgeten för budgetåret 1939/40 såsom *förslagsanslag* anvisa

under andra huvudtiteln .....	kronor	580,000
» tredje » .....	»	14,400
» fjärde » .....	»	800,000
» femte » .....	»	1,400,000
» sjätte » .....	»	45,000
» sjunde » .....	»	120,000
» åttonde » .....	»	800,000
» nionde » .....	»	585,000
» tionde » .....	»	12,000;

*dels* till *Dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter* å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av ..... kronor 2,500,000;

*dels* å driftbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1939/40 såsom *förslagsanslag* anvisa

till <i>Dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer</i> .....	kronor	5,700,000
» <i>Dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl.</i> . . . . .	»	1,850,000

till *Dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare m. fl.* ..... kronor 3,000,000  
» *Dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare* ..... » 875,000;  
*dels ock å driftbudgeten under trettonde huvudtiteln till Dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare m. fl. pensionärer för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av* ..... kronor 9,800.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

*P. J. Arrhenius.*